

Ана Вујовић
Мирослава Ристић

Учитељски факултет Универзитета у Београду

ХИБРИДНА НАСТАВА – МОГУЋНОСТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ МОДЕЛА ИЗОКРЕНУТЕ УЧИОНИЦЕ У НАСТАВИ ФРАНЦУСКОГ ЈЕЗИКА НА УЧИТЕЉСКОМ ФАКУЛТЕТУ

Сажетак: У раду се анализирају и класификују модели хибридне наставе у функцији подизања квалитета, њихови образовни потенцијали и предности употребе. За потребе креирања педагошког модела изокренуте учионице тестирано је више веб алата са циљем да се издвоје они који подржавају педагошки модел изокренуте учионице, посебно у раду са студентима који су будући учитељи и васпитачи, али који може бити примењив и у раду са студентима свих наставничких факултета. Концепт изокренуте учионице доприноси развијању различитих вештина и знања студената: планирање и организација активности; самостално доношење одлука и преузимање одговорности; стицање напредних дигиталних компетенција, рад у сарадничком окружењу, критички однос према изворима информација на интернету.

Кључне речи: изокренута учионица, француски језик, учитељ и васпитач, хибридна настава, универзитетска настава

1. Увод

Хибридна настава (енгл. blended или hybrid learning, фран. formation hybride, apprentissage mixte) представља окружење за учење засновано на различитим варијантама класичних предавања (лицем у лице) и електронског учења¹ са циљем да се обликује што делотворније и за ученике/студенте стимулативније (обогаћеније) окружење за учење и развој. У литератури хибридно учење се посматра као комбинација различитих дидактичко-методичких и педагошких приступа, различитих

---

¹ Е-учење (енг. e-learning) је парадигма учења заснована на примени информационо-комуникационих технологија (ИКТ). Америчка асоцијација ASTD (American Society for Trainers and Development) е-учење дефинише речима „наставни садржај или активности у учењу испоручене или омогућене уз помоћ електронске технологије”. Е-учење према америчкој асоцијацији укључује бројне стратегије учења и технологије које подржавају учење као што су коришћење образовних мултимедијалних програма на медију, настава базирана на рачунару, наставни садржаји испоручени уз помоћ интернет технологија (Ристић, 2009.)

наставних метода, медија и алата који се могу користити у настави. Најчешће коришћена дефиниција која се односи на хибридную наставу је „системи за хибридную наставу комбинују поучавање лицем у лице са поучавањем помоћу рачунара” (Bonk, Graham, 2006, 5). У ужем смислу, појам хибридно (мешовито) учење означава наставно окружење у којем се е-учење користи заједно са традиционалним поучавањем. Циљ хибридне наставе је повећана осетљивост за потребе студената, повећање интерактивности студената и ефективности учења. Можемо рећи да је хибридна настава комбинација најбољих наставних поступака из традиционалне и е-наставе. Захваљујући развоју веб алата, хибридна настава данас је формално образовни процес где се студенти поучавају делимичном испоруком садржаја у учионици делимично испоруком on-line садржаја.

Истраживања указују да хибридна настава може премостити јаз између концепта традиционалног и е- учења, као и надмашити оба та приступа у погледу успешности и задовољства студената. Хибридно наставно окружење: мотивише студенте; подстиче креативност, друштвену присутност и одговорност; омогућава конструисање нових знања као и константни развој дигиталних компетенција. (Ferding, Kennedy, 2014; CARNET, 2014). Хибридна настава представља комбинацију адекватних метода и облика рада из традиционалне и е-наставе које су у складу са садржајим наставног предмета и примерене узрасту ученика/студента.

Предности употребе хибридне наставе:

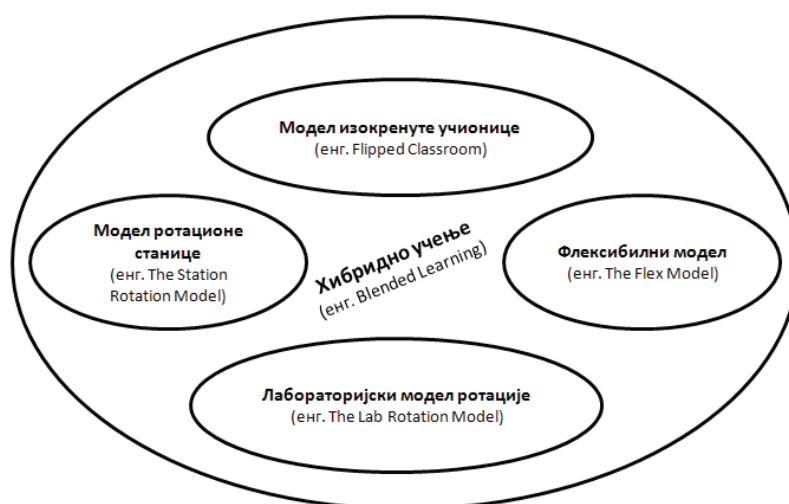
- Наставна постигнућа су већа;
- Интерактивне технологије мотивишу и наставнике и ученике/студенте;
- Ученици/студенти могу напредовати у складу са предзнањима и интересовањима која имају;
- Велики избор ресурса омогућава одговор на различите захтеве и потребе;
- Мултимедијални образовни ресурси (текстуални, визуелни, звучни) пружају наставницима могућност да бирају различите методе поучавања као и могућност увођења нових, интерактивних и сарадничких технологија;
- Могућност евалуације сваког ученика/студента уз помоћ интерактивних тестова са аутоматском евалуацијом (код флексибилног модела евалуација ученика је у реалном времену).

Важно је истаћи да хибридна настава подржава индивидуалне потребе студената. Студенти могу усвајати знања сопственим темпом добијајући благовремену повратну информацију о свом раду. Мења се улога наставника и стварају се нови наставни модели. Наставник је више фокусиран на васпитну улогу и менторски рад. Образовним установама је за овај вид наставе потребан мањи број високоспецијализованих наставника (Staker, Horn, 2011, 6).

2. Модели хибридног учења

У литератури у зависности да ли је у питању обука запослених, базично или академско образовање фигурише више модела хибридне наставе. За потребе овог рада

анализираћемо четири модела хибридног учења (слика1) модел ротационе станице, модел изокренуте учионице, флексибилни модел и лабораторијски модел ротације.

Слика 1. Модели хибридног учења²

Хибридно наставу можемо организовати неким од постојећих модела:

Модел ротационе станице (енг. The Station Rotation model) представља организацију наставе између одређених метода (метода усменог излагања, метода разговора, метода демонстрације или илустрације, пројектна метода и др.) и облика (фронтални, групни, индивидуални, у пару) у комбинација са бар једним видом on-line учења. Под термином станица (енг. Station) аутори подразумевају комбинацију одговарајућих облика и метода рада. Ротацију можемо организовати на два начина. Први начин је да цео разред или група студената учествује у ротацији приступајући истим станицама (одређеним моделима и облицима рада). Други начин је да већу групу студената поделимо на мање групе (4 до 6) студената и те групе ротирају по станицама након одређеног времена (Staker, Horn, 2012). *Пример:* Један део студената се поучава on-line моделом, другу групу поучава наставник, док је трећа група организована по колаборативном или сарадничком моделу рада.

Изокренута учионица (енг. Flipped Classroom, фран. classe inversée) педагошки је модел који омогућава да студенти приступају различитим дигиталним наставним садржајима са циљем да на часу остане више времена за практичне активности као што су дискусије, решавање специфичних проблема и др. Овим начином у средиште пажње се ставља студент. Фокус се помера са процеса поучавања на активно учешће и учење студента, стварају се услови за бољу интеракцију међу самим студентима као и између студената и наставника, развијају се функционалне дигиталне компетенције студената за наставне потребе. Модел изокренуте учиони-

² <http://www.educatorstechnology.com/2014/04/the-four-important-models-of-blended.html>

це подразумева, осим обавезне on-line испоруке садржаја, и примену наставе лицем у лице. Често се за овај модел каже да је изокренути (обрнути) редослед наставе тј. оно што се некада прво обављало у школи/факултету сад се обавља код куће и обратно.

Лабораторисјки модел ротације (енг. The Lab Rotation Model) разликује се од претходно описаних модела. У овом случају студенти се не ротирају у оквиру једне учионице, него се то чини најчешће у оквиру специјализованих лабораторија (кабинета). Пример: Студенти у рачунарском кабинету могу завршити on-line пројекат и сл.

Окосницу **флексибилног модела** (енг. The Flex model) чини on-line наставно окружење чак и ако се студенти усмеравају на одређене активности или подршку на часу. Тачније, неке активности имају подршку лицем у лице, а неке не. Према потреби студент може учествовати на часу у групној настави, реализацији или презентацији пројектних задатака или индивидуалном поучавању.

3. Веб алати у функцији подршке хибридној настави

Општеприхваћена и прецизна дефиниција веб технологија или алата не постоји. Можемо рећи да су веб алати настали захваљујући новим хардверским и софтверским решењима и да представљају колекцију друштвених алата или софтвера које корисник на веома једноставан начин може употребити у различитим сферама људског деловања. Веб алати омогућавају да поред наставника и ученици креирају садржаје као и да сарађују са једни са другима у формирању мреже учења са дистрибуираним креирањем садржаја. Друштвено умрежавање (енгл. *social networking*), са отвореношћу, слободом, сарадњом и индивидуалним доприносом основе су веб концепта. Многи од ових алата су бесплатни и свима доступни. Можемо их класификовати у девет основних категорија:

1) **Алати за размену медија** омогућавају размену фотографија, графичких, звучних и видео записа. Обично их делимо у три категорије: размена фотографија, аудио и видео записа. **Размена фотографија** омогућава студентима и наставницима да креирају интернетске базе фотографија које се могу претраживати, организовати и делити. Један од представника ове групе алата свакако је *Flickr* (<http://www.flickr.com/>). **Размена аудио-записа** (енгл. podcasting) омогућава креирање, публикавање, преслушавање и преузимање аудио-записа. Поткастинг омогућава наставницима и студентима да самостално креирају емисије и да их емитују путем интернета. Главни представник је *Odeo*. **Размена видео-записа** (енгл. vlogging) омогућава једноставно и ефикасно постављање, организовање и дељење видео-записа. Често коришћени сајтови за видео размену су *YouTube*, *Google Video*, *Animoto*.

2) **Алати за сарадњу** омогућавају размену и повезивање идеја. Основни представник ове категорије је *Bubbl.us*. Овај веб-алат омогућава студентима и наставницима интерактивно креирање когнитивних мапа, које се могу лако убацивати у блогове, веб- стране или слати е-поштом. Поред овог алата за сарадњу користе се и алати за размену белешки (*Etoody* и *NoteMash*); цртежа (*Imagination Cubed*) као и постављених питања са одговорима (*FunAdvice*, *AnswerU*).

3) **Алати за комуникацију** су сервиси базирани на друштвеном софтверу. Најпопуларнији сервиси за друштвено умрежавање су *Facebook*, *MySpace* и *Linkedin*. Овој групи алата припадају и апликације као што су алати за аудио-конференције (*YackPack*); аудио-форуми (*ChinSwing*) и ћаскање (*Yaplet*).

4) **Алати за креативно учење** имају за циљ да кориснике мотивишу на учење и подстакну њихову креативност. Постоји велики број ових алата, нпр. алат за израду стрипова (*Bubblr*); алат за израду брошура (*LetterPop*) и алати за креативно уређење видео-записа (*Bubbleply*, *Mojiti*).

5) **Израда материјала за учење** омогућава наставницима да креирају и организују мултимедијалне наставне садржаје. У овој категорији су *Slidestory*, *Nanolearning* и *Veotag*.

6) **Алати који замењују стандардне десктоп-апликације** настали су развојем веб 2.0 технологија и омогућавају рад на мрежи као под класичним MS Office апликацијама. Можемо користити алате за обраду текста (*ZohoWriter*); за графо-анализу (*Editgrid*); за израду мултимедијалних презентација (*Spresent*) и алате за цртање (*Diagramly*).

7) **Алати за вредновање знања ученика** омогућавају оцену знања ученика. Када је у питању вредновање знања на вебу можемо користити програме као што су: *eIQues*, *QuizTest*, *Quirek*, *VebWoRK TestGenerator*, *QuestionmarkRespondus* и *Hot Potatoes*.

8) **Системи за управљање е-учењем (LMS)** – представљају софтверске платформе које углавном обједињују све до сад поменуте алате. На софтверском тржишту постоји велики број бесплатних (*Moodle*, *.LRN*, *ILIAS*, *Claroline*) и комерцијалних апликација (*eLeaner*, *FirstClass*, *Blackboard*).

9) **Алати за друштвене књижне ознаке** (енгл. Social bookmarking) омогућавају организовање и категорисање омиљених мрежних локација. На овај начин повезују се особе са сличним интересовањима чиме се постиже брза размена информација. У ову категорију алата спадају *Ma.gnolia* и *Del.icio.us*.

4.Реализација модела изокренуте учионице у настави француског језика на Учитељском факултету

Концепт изокренуте учионице доноси бројне предности које се односе на развијање различитих вештина и знања студената: планирање и организација активности са фокусом на крајњи циљ; самостално доношење одлука, уз одговарајућу аргументацију и објашњење; преузимање одговорности за сопствено учење и развој; стицање напредних дигиталних компетенција, рад у сарадничком окружењу, критички однос према изворима информација на интернету, вредновање дигиталних образовних садржаја и др.

Након прегледа основних теоретских одређења хибридног учења, у овом раду приказујемо методички модел изокренуте учионице који смо и сами користили у раду са студентима 2. године основних студија и са студентима мастер студија на Учитељском факултету у Београду (како на смеру за васпитаче, тако и на смеру за учитеље) у оквиру предмета Француски језик струке односно Француски језик 2 и 3.

Циљ примене овог модела у настави француског језика је ефективно и ефикасно коришћење времена на самом часу као и стварање стимулативних услова за коришћење француског језика ван часа у функцији постизања наставних циљева.

Методички модел смо реализовати у неколико фаза или корака:

1) *Планирање* – припрема за реализацију наставне теме и анализа наставних циљева; припрема списка нове стручне лексике потребне да би се обавили задаци који следе. (Marsh 2012: 15-16)

2) *Снимање* – наставник снима видео материјал или га проналази на интернету (у трајању од 5 до 7 минута) за уводни део часа који студенти гледају у зони слободног времена (код куће). Наставник може комбиновати снимак сопственог излагања са неким од постојећих видео клипова на одабрану тему и/или са презентацијом. Алати које можемо користити за ефикасно постављање, организовање и дељење видео-записа су: *YouTube, Google Video, Viddler, Animoto*;

3) *Дељење* - дистрибуција (on-line) наставних материјала (фотографије, презентације, видео клипови) студентима. Дистрибуцију материјала обавезно прати образложење о материјалима и активностима које следе на часу. Наставне садржаје можемо делити у оквиру различитих алата. За студенте и наставнике погодни су: *Edmodo, Moodle* или *Google Disk*. Посебна предност ових алата је подршка на српском језику. Ми наше садржаје делимо преко G+ платформе, тачније са Гугл диска, којима студенти могу приступити и са мобилних уређаја;

4) *Груписање сџудената* – студенти се деле у групе са различитим задацима (писање есеја, креирање видео материјала, презентације, стрипа и др.) на задату тему. У овој фази користе се алати за креативно учење који нису комплексни, као што су: алат за израду стрипова (*Bubblr*); алат за израду брошура (*LetterPop*) и алати за креативно уређење видео-записа (*Bubbleply, Mojiti*);

5) *Презентовање* – ученици на часу презентују радове, након чега следи дискусија;

6) *Рекапитулација* – анализа урађеног и наученог, исправљање евентуалних пропушта у радовима студената, понављање и систематизација.

Радећи на продубљивању лингвистичких компетенција наших студената усмерили смо се на оспособљавање за коришћење стручне литературе и разних других извора информација које се односе на наставничко занимање, почев од стручне терминологије из разних области (педагогије, психологије, дидактике и методика разних наставних дисциплина) до основних одлика образовно-васпитног система Француске (уз обавезно поређење са нашим системом). Поред стицања стручних знања, које за циљ има и развијање навике праћења савремених научних достигнућа и континуираног стручног усавршавања, студенти на овај начин могу да стекну и увид у културолошке (историјске, социолошке, политичке и економске) особености бројних франкофоних земаља са пет континената у домену васпитања и образовања на свим нивоима и узрастима.

5. Закључак

Данас се приступи и технике рада мењају јер се мењају и потребе и начин учења данашњих ученика и студената. Истраживања која су спровеле многобројне

институције (Бекта, Унеско, ISTE, Iso Dynamic итд.; Ристић, 2006–2009), указују да адекватна употреба информационо-комуникационих технологија (ИКТ) повећава квалитет наставе и исходе учења. Адекватно употребљена ИКТ омогућава да ученици могу напредовати индивидуално, у складу са својим предзнањима и интересовањима. Велики избор наставних ресурса омогућава одговор на различите захтеве и потребе студената; мултимедијални ресурси (текстуални, визуелни, звучни) наставницима пружају могућност да бирају различите методе поучавања као и да уведу нове, интерактивне и сарадничке технологије и да вреднују сваког даровитог ученика уз помоћ интерактивних тестова са аутоматском евалуацијом.

Каква је непосредна и највећа корист од хибридне наставе? Пре свега да се развије способност студената да планирају и организују своје активности имајући увек у виду крајњи циљ који желе да постигну; потом да науче да доносе одлуке, аргументовано их објашњавају и бране, преузму одговорност за свој рад и учење, а коначно и да науче да раде у дигиталном простору, претражују изворе и врше разне врсте избора доступних информација. Циљ је да студенти овладају функционалним дигиталним компетенцијама и да их примењују у настави, да се мотивишу да уче и користе знање француског језика за своје даље стручно усавршавање и повезивање са колегама са франкофоног говорног подручја. Предност разних иновативних модела наставе и учења је и у томе што се ученици и студенти стално подстичу да самостално трагају за информацијама и откривају их. Не треба заборавити да су неке анкете показале да се данас често приликом запошљавања предност даје онима који су завршили курсеве on-line јер боље познају савремене технологије, способнији су да раде самостално и спремнији да стално уче.

Познавање одлика хибридне наставе и њено коришћење посебно је важно свим студентима наставничких факултета јер их уједно подучава и томе како га они сами једног дана могу примењивати у свом наставном раду. Од кључног је значаја да будући наставници у оквиру иницијалног образовања стичу дигиталне компетенције за образовање кроз различите наставне предмете, а не само у оквиру предмета попут Педагошке информатике или Образовне технологије, те смо стога у овом раду показали само неке примере коришћења модела изокренуте учионице у настави француског језика као језика наставничке професије. Сматрамо да је истовремено и упоредно стицање дидактичко-методичких и дигиталних компетенција (кроскурикуларни приступ) пресудно за увођење дигиталних технологија у наставну праксу студената који су будући наставници.

Литература

Bonk C.J., Graham C.R., (2006). *The Handbook of Blended Learning Global Perspectives*, Local Designs, Pfeiffer, San Francisco

CARNET (2014). *Hibridno učenje*, доступно на: <http://www.carnet.hr/referalni/obrazovni/mkod/metodika/hibridno.html> (2. 06. 2015)

Educators Technology and Mobile Learning (2014). *The four important models of blended learning teachers should know about*, <http://www.educatorstechnology.com/2014/04/the-four-important-models-of-blended.html> (12. 10. 2015.)

Ferding, R.E. Kennedy, K. (2014). *Handbook of Research on K-12 Online and Blended Learnings*, ETC Press.

Marsh, D. (2012). *Blended Learning – Creating Learning Opportunities for Language Learners*, Cambridge University Press.

Staker, H., Horn B. (2011). The Rise of K–12 Blended learning, Innosight institute, Charter school growth fund, Public impact.

Staker, H., Horn B., M. (2012.). Classifying K-12 blended learning, dostupno na: <http://www.christenseninstitute.org/wpcontent/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf> (20. 06. 2014.)

Вујовић А, Ристић М. (2013). Учење страног језика на раном узрасту уз помоћ мултимедија. У: *Језик и образовање*, уредиле Јулијана Вучо и Оливера Дурбаба, Београд: Филолошки факултет, 100-111.

Ристић, М. (2009). Вредновање знања ученика у систему е-учења. У: *Иновације у основношколском образовању – вредновање*, Београд: Учитељски факултет, 522-531.

Ana Vujović, Miroslava Ristić

LE MODÈLE PÉDAGOGIQUE DE LA CLASSE INVERSÉE DANS L'ENSEIGNEMENT DU FRANÇAIS

Résumé: Cet article analyse et classe les modèles de l'enseignement hybride en fonction du développement de la qualité, ainsi que leurs potentiels éducatifs et les avantages de leur emploi. Pour la création du modèle de la classe inversée on a testé plusieurs outils digitaux, dans le but de sélectionner ceux qui soutiennent le modèle de la classe inversée. On s'est intéressé surtout à la formation de futurs professeurs des écoles mais aussi à celle d'autres étudiants-futurs enseignants. On réinterprète les résultats de certaines recherches qui montrent les potentiels éducatifs importants de TICE dans l'enseignement/apprentissage des langues étrangères sur objectifs spécifiques (profession de l'enseignant). Après l'analyse de ces résultats, on peut conclure que le concept de la classe inversée a de nombreux avantages dans le processus du développement des compétences et des connaissances de nos étudiants: une meilleure organisation des activités centrées sur l'objectif final; indépendance dans les décisions (soutenues par une bonne argumentation et des explications nécessaires); responsabilité de l'apprenant dans son propre apprentissage et développement; acquisition des compétences digitales; travail en pair; rapport critique envers les sources des informations sur Internet; évaluation des contenus digitaux éducatifs etc.

Mots-clés: enseignement universitaire, professeurs des écoles, langue française, enseignement hybride, apprentissage mixte, classe inversée